

Prikaz

Rukopis primljen 27. 2. 2021.

Prihvaćen za tisak 9. 3. 2021.

<https://doi.org/10.22210/govor.2020.37.12>**Mihaela Matešić, Biljana Stojanovska***mihaela.matesic@uniri.hr, biljana.stojanovska@uniri.hr*

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet

Hrvatska

XXXIV. međunarodni znanstveni skup HDPL-a *Jezično i izvanjezično u međudjelovanju*. Split, Hrvatska, od 24. do 26. rujna 2020. godine

Po datumu i načinu održavanja XXXIV. skup HDPL-a, posvećen temi *Jezično i izvanjezično u međudjelovanju*, uvelike je bio drugačiji od svih dosadašnjih. Iako je bilo planirano da se skup održi od 16. do 18. travnja 2020. godine i iako su sve pripreme za to bile obavljene, okolnosti povezane s pandemijom bolesti COVID-19 i karantenom, ne samo u Hrvatskoj nego i u većini zemalja u svijetu, nametnule su pomak održavanja skupa od 24. do 26. rujna 2020. godine. I ne samo to, Organizacijski odbor odlučio je prihvatiti izazov te tradicionalni HDPL-ov skup održati prvi put na daljinu. Putem platforme *Zoom* skup je koordiniran s Filozofskoga fakulteta u Splitu, odakle je sudionike pozdravila dekanica izv. prof. dr. sc. Gloria Vickov. Više od 150 sudionika iz Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Austrije, Mađarske, Ujedinjenoga Kraljevstva, Sjedinjenih Američkih Država, Južnoafričke Republike i Japana pratilo je 81 izlaganje u sekcijama te plenarna izlaganja četiriju pozvanih predavača.

Prof. dr. sc. Grace E. Fielder sa Sveučilišta u Arizoni u plenarnome izlaganju *Norms, variants and evaluation: Theoretical challenges of post-1989 standard language ideology / Norme, varijante i evaluacija: teoretski izazovi ideologije standardnoga jezika poslije 1989.*, polazeći od postavki koje je iznjedrila istraživačka skupina SLICE (*Standard Language Ideology in Contemporary Europe / Ideologija standardnoga jezika u suvremenoj Europi*), razmatrala je varijantnost u dva osnovna smjera u kojima se može kretati jezična ideologija u razdoblju tzv. postkomunizma: destandardizacija (standardni jezik gubi poziciju "uzornoga" jezika) i dimotikizacija (standardni jezik zadržava svoju poziciju, ali dolazi do prevrednovanja jezične uporabe, tj. govornih varijeteta koji pripadaju standardu).

Doc. dr. sc. Jelena Parizoska sa Sveučilišta u Zagrebu u plenarnome predavanju *Idiom modifications: What grammar reveals about conceptual structure / Modifikacije idioma. Što gramatika otkriva o konceptualnoj strukturi?* predstavila je rezultate korpusnoga istraživanja modifikacije frazema u hrvatskome i engleskome jeziku, pri čemu je na respektabilnom broju prikupljenih frazemskih jedinica dokazala da se u frazemskim modifikacijama odražava konvencionalnost na konceptualno-gramatičkoj razini.

Izv. prof. dr. sc. Ana Meštrović s Odjela za informatiku Sveučilišta u Rijeci predstavila je u plenarnome izlaganju *Exploring the COVID-19 infodemic in social media: Multilayer framework approach / Istraživanje infodemije na društvenim mrežama uzrokovane pandemijom COVID-19: pristup višeslojnog okvira* prve rezultate znanstvenoga projekta koji se na natječaju Hrvatske zaklade za znanost IP-CORONA-2020-04, raspisanome 20. ožujka 2020. godine, našao među 11 odobrenih projekata. Projektom se istražuju obrasci širenja informacija za trajanja pandemije bolesti COVID-19, pri čemu se naprednim postupcima razvijenima u području umjetne inteligencije nastoji znanstveno opisati velika količina podataka s društvenih mreža kako bi poslužili za stjecanje uvida u načine na koje se informiramo, ponašamo i razmišljamo kao pojedinci i društvo u cjelini u kriznom vremenu.

Temu disfluentnosti u dijalogu svoje je plenarno izlaganje posvetio dr. sc. Robin J. Lickley sa Sveučilišta Queen Margaret u Edinburghu. Istraživanja na velikim korpusima govora pokazuju da se disfluentnost zbiva u prosjeku na 6 od 100 izgovorenih riječi. Uz disfluentnost uzrokovanu govornikovom proizvodnjom govora (koja može biti obilježena nesigurnošću u ono što govornik želi reći ili pak samoispravljanjem pri formuliranju ili artikuliranju) nekoliko se tipova disfluentnosti događa i u svakodnevnoj međusobnoj komunikaciji, tj. u razgovoru. Razlozi za to mogu biti: izmjena replika među sugovornicima (koja se nerijetko odvija uz preklapanje i prekide), sugovornikova replika može za govornika biti kognitivno prezahtjevna, govornici mogu pokazivati veću ili manju fluentnost ovisno o tome s kime razgovaraju, a naposljetku određeni dijalozi disfluentni su već i u samoj svojoj strukturi.

Ana Vidović Zorić i Marko Liker metodom elektropalatografije (EPG) istražili su međusobne koartikulacijske utjecaje glasnika /x/ i /t/ u neposrednom kontaktu. Rezultati mjerenja koartikulacijskoga utjecaja dobiveni trima elektropalatografskim mjerama, tj. prednjim jezično-nepčanim kontaktom, stražnjim jezično-nepčanim kontaktom i indeksom lateralnosti, pokazali su da je koartikulacijski otpor glasnika

/x/ i /t/ različit na različitim mjestima artikulacije, ali i da postoji velika varijabilnost među ispitanicima. Marko Liker izvijestio je i o istraživanju jednoga od dinamičkih obrazaca kretanja jezika za koji se pretpostavlja da bi mogao biti biomehanički univerzalan – pivotiranje jezika (obrazac pri kojem na jednom mjestu na jeziku ne dolazi ni do kakva pomicanja, dok se dijelovi iza i ispred toga mjesta kreću u suprotnim smjerovima). Istraživanje je pokazalo da je tijekom izgovora hrvatskih afrikata /tʃ/ i /tɛ/ pivotiranje jezika zastupljeno kod svih ispitanika, ali izraženost i preciznost toga pokreta variraju. Također, kvantifikacija dinamike i mjesta pivotiranja pridonosi razumijevanju složenih govornih procesa poput koartikulacije.

Szilárd Szentgyörgyi i Zsolt Gergelics u radu *About the neural reality of [voice] and [spread glottis] | O neuralnoj stvarnosti [glasa] i [raširenoga glotisa]* predstavili su istraživački projekt kojim se uspoređuju značajke engleskoga i mađarskoga govora s ciljem utvrđivanja koji su dijelovi mozga uključeni u proces prepoznavanja grkljanskih glasnika kod jednojezičnih govornika engleskoga jezika, jednojezičnih govornika mađarskoga jezika i mađarsko-engleskih dvojezičnih govornika.

Iva Bašić i Daša Grković u istraživanju govorne brzine kod (ne)izvornih govornika španjolskoga jezika te izvornih govornika hrvatskoga jezika – i to s obzirom na jezik, govorni stil i parametar govorne brzine (tempo artikulacije i tempo govora) – dokazale su da izvorni govornici španjolskoga govore brže od izvornih govornika hrvatskoga, ali i da izvorni govornici hrvatskoga, kad su govorili španjolskim jezikom, nisu govorili brže nego na hrvatskome.

Gordana Varošaneć-Škarić i Branka Šegvić u izlaganju *Komunikacijska strategija i retorička analiza glavnih sudionika štrajka obrazovnih sindikata* analizirale su javne govore u kontekstu važnoga političkog događaja koji je obilježio zadnje tromjesečje 2019. godine. Retorici političkih govora rad je posvetila i Anita Runjić-Stoilova. Rezultate istraživanja kognitivno-socio-lingvističke analize korpusa saborskih rasprava izložio je Benedikt Perak, a Domagoj Kostanjevac govorio je o konceptualnim metaforama u suvremenome hrvatskom političkom diskursu.

Više je radova bilo posvećeno razvoju jezičnih kompetencija. Martina Jurić i Božica Vuić na temelju opsežnoga istraživanja govorile su o utjecaju jezičnih sadržaja televizijskih i radijskih programa na leksičko-semantički razvoj učenika razredne nastave. Na respektabilnom korpusu koji sadrži više od stotinu i pedeset jezičnih uzoraka pripovijedanja Ivana Trtanj i Gordana Hržica istražile su pojavu ometača kod jednojezične djece (ispunjene stanke, ponavljanja te fonološka, leksička i gramatička samoispravljanja). U izlaganju Ines Strapajević i Jelene Vignjević predstavljeno je

istraživanje o uključivanju djece u (raz)govor za stolom u obitelji te uloga roditelja/ukućana u poticanju djece na sudjelovanje u (raz)govoru. Ana Leko Krhen, Gordana Hržica i Natalija Kokot izvijestile su o svojem istraživanju razumijevanja i proizvodnje sintaktičkih struktura kod djece koja mucaju, uz poseban naglasak na pitanje postoji li povezanost između sintaktičkih kompetencija djece koja mucaju i jakosti mucanja. Gordana Hržica, Sara Košutar i Matea Kramarić istražile su rječničku raznolikost tekstova koje su pisale osobe s razvojnim jezičnim poremećajem.

Gordana Hržica i Nada Poropat Jeletić istražile su pouzdanost metode samoprocjene jezičnih djelatnosti kod dvojezičnih govornika kao objektivne mjere njihove jezične kompetencije. Sergei Gnitiev izložio je rezultate istraživanja lingvističkoga nazadovanja, pojave povezane s dvojezičnošću i višejezičnošću, kod studenata koji su izvorni govornici ruskoga jezika, a žive u Mađarskoj.

Na skupovima HDPL-a niz izlaganja tradicionalno je posvećen poučavanju jezika. Tako su Ivana Lukica i Renata Šamo istraživale motivaciju studentske populacije za čitanje na engleskome jeziku, Ariana Violić-Koprivec i Jasenka Maslek bavile su se izazovima vezanima uz motivaciju za učenje francuskoga i talijanskoga kao stranih jezika u strukovnom obrazovanju, a Mirjana Semren i Danijela Šegedin Borovina analizirale su učinkovitost učenja engleskoga jezika kao drugoga i stranoga jezika na nastavi i izvan nastave. Ovladavanje razrednim diskursom studenata i nastavnika engleskoga i njemačkoga kao inoga jezika proučavale su Mirela Landsman Vinković i Marija Lütze-Miculinić. Pitanjima spontanoga usvajanja engleskoga i talijanskoga jezika u splitskoj gradskoj sredini bavili su se Sara Brodarić Šegvić, Magdalena Nigoević i Darko Hren. Maja Pivčević provela je istraživanje o međujezičnoj i višejezičnoj svjesnosti (ne)određenosti i upozorila na potrebu pronalaska novih načina obrade člana u nastavi stranih jezika. Branka Drljača Margić i Irena Vodopija-Krstanović izložile su nova istraživanja u području engleskoga jezika kao jezika visokoškolske nastave (EJVIN-a/EMI-a). Nejlja Kalajdžisalihović u radu *Sentence completion and comprehension in advanced students of EFL – A case study / Završavanje i razumijevanje rečenice kod naprednih učenika engleskoga kao stranoga jezika – studija slučaja* istraživala je produkciju započetih rečenica te prijevod tzv. *garden-path* rečenica. Annie Burger u izlaganju *Consumer texts in complex contexts: The relationship between contextual and extratextual factors and the effective use of plain language / Tekstovi za potrošače u složenim kontekstima: odnos kontekstualnih i izvantekstualnih čimbenika te učinkovita uporaba jednostavnoga jezika* govorila je o suvremenim izazovima u konstruiranju tekstova na engleskome jeziku prema načelima

postavljenima za tzv. *plain language*, i to u području medicine, ekonomije i prava. Irena Marković istražila je ulogu konteksta u dohvaćanju značenja nepoznatih metaforičkih izraza pri učenju talijanskoga kao stranoga jezika. Ana Mikić Čolić i Maja Glušac izlagale su o značajkama pisanoga diskursa govornika koji uče hrvatski jezik kao drugi i strani, a Biljana Stojanovska iznijela je rezultate istraživanja provedenoga na Lektoratu za makedonski jezik Filozofskoga fakulteta u Rijeci ponudivši smjernice za učinkovitije poučavanje člana u makedonskome jeziku.

Analizi udžbenika posvećeno je više radova. Ivana Moritz u radu *Visual metonymy in English textbooks for young learners / Vizualna metonimija u udžbenicima za engleski jezik namijenjenima mlađoj dobi* analizira funkciju metonimijskih koncepata te njihovu primjerenost s obzirom na uzrast i kognitivne sposobnosti djece. O pristupima učenju i poučavanju hrvatskoga jezika u osnovnoškolskim udžbenicima izrađenima po novom kurikulumu izlagala je Jadranka Nemeth Jajić. Ivana Jarebić govorila je o jezičnoj djelatnosti pisanja u srednjoškolskoj nastavi hrvatskoga jezika. Lidija Cvikić provela je kvalitativnu analizu na korpusu osnovnoškolskih udžbeničkih tekstova iz biologije, geografije i povijesti s ciljem razmatranja lingvističkih sredstava pomoću kojih se uspostavlja komunikacija između autora i čitatelja. Maja Balić Motušić istraživala je usvajanje interogativnih gramatičkih struktura u osnovnoškolskim udžbenicima engleskoga jezika. O razvoju različitih nastavnih materijala u nastavi engleskoga jezika u primarnome obrazovanju govorila je Petra Karabin. Anđela Milinović-Hrga analizirala je primjere u visokoškolskim jezičnim skriptama istražujući odnos jezika i ideologije u visokoškolskoj nastavi sedamdesetih godina 20. stoljeća.

Violeta Jurković, Mateja Dostal, Darja Mertelj i Saša Podgoršek predstavile su Erasmus+ projekt *TRAILS: LSP Teacher Training Summer School*, koji pod vodstvom Sveučilišta u Bordeauxu okuplja partnerske institucije iz više europskih zemalja i kojem je cilj podizanje kvalitete nastave jezika kao drugoga i stranoga.

Gramatičko označavanje habitualnosti u hrvatskome i talijanskome jeziku razmatrali su Danijel Tonkić i Maja Bilić. Saša Bjelobaba posvetio je svoje istraživanje semantici prijedloga, s posebnim naglaskom na istraživanje homonimije u slučaju talijanskoga prijedloga *da*, dok su Jakov Proroković i Katica Balenović govorili o usvajanju prijedloga u engleskome jeziku.

O prostorno-vremenskim metaforama te percepciji prostora i vremena u talijanskoj i španjolskoj frazeologiji izlagala je Antonia Luketin Alfirević.

Melita Aleksa Varga, Ana Keglević i Kristina Feldvari predstavile su projekt izrade rječnika hrvatske paremiološke građe pruživši pritom i analizu suvremenih leksikografskih postupaka s obzirom na njihovu primjenjivost u izradi takva rječnika. Helena Pavletić istražila je različite leksikografske definicije termina koji su u pojmovnoj vezi s leksemom *grijev* u kršćanskoj tradiciji. Daria Lazić analizirala je leksikografska načela primjenjivana u obradi građe koja se odnosi na društvene stereotipe. Analizi semantičkoga potencijala talijanizama na korpusu novinskih članaka Miljenka Smoje, napisanih na splitskoj čakavštini, svoje su izlaganje posvetile Maja Bezić i Nevena Čudina Turčinov.

Onomastičke priloge na temelju arhivskih istraživanja dali su Josip Lasić i Josipa Lizatović (dalmatinska antroponimija u razdoblju Trojedne Kraljevine) te Silvija Batoš (dubrovački antroponimijski sustav).

Ana Mihaljević kontrastivnom i deskriptivnom analizom istražila je gramatički metajezik i gramatičke opise u latinskim i hrvatskim jezikoslovnim priručnicima. Tomislava Bošnjak Botica i Jurica Polančec u radu *Korpusno istraživanje dvostružnih i višesložnih imenica s dvostrukom množinskom paradigmom* analizirali su dubletne imenice kod kojih se ne javlja izrazita značenjska ili stilska razlika s obzirom na upotrebu kratkoga ili dugoga množinskog oblika. Marija Brala-Vukanović i Mihaela Matešić izlagale su o deiktčnosti zamjenice *tolik*, priloga *toliko* i interrogativa *kolik-koliko*, a Sanda Lucija Udier o pragmatičkim svojstvima neodređenih zamjenica u hrvatskome kao inome jeziku.

Josip Galić predstavio je svoje istraživanje odnosnih rečenica koje nemaju leksički izražen antecedent (tzv. "obezglavljene" ili "slobodne" odnosne rečenice) na korpusu hrvatskologoljskih neliturgijskih zbornika.

Korpusno istraživanje Jane Kegalj i Sandre Tominac Coslovich posvećeno je distribuciji kauzativnih kohezivnih sredstava u pravnim tekstovima (originalnima i prijevodnima) u području pomorstva. Analizom računalno-jezikoslovnih alata s ciljem automatiziranoga pronalaska pseudoanglizama u hrvatskome tekstu bavile su se Mirjana Borucinsky i Irena Bogunović. U izlaganju naslovljenom *What's on your mind?: How prefixes affect 'misliti' / Što vam je na umu? Kako prefiksi utječu na glagol 'misliti'?* Mihaela Matešić i Anita Memišević izvijestile su o rezultatima korpusnoga istraživanja semantike glagola izvedenih od glagola *misliti*.

Translatološkim izazovima svoje su radove posvetili: Dubravka Vidaković Erdeljić i Goran Milić (istražujući prevođenje osobnih zamjenica u beletrističkim tekstovima s engleskoga izvornika na hrvatski), Aisha Futura Tüchler i Damar

Hoogland (razmatrajući rod u prijevodnim tekstovima s njemačkoga na hrvatski) te Iva Grubišić Ćurić (istražujući prijevodne tekstove u ugostiteljstvu). Na temelju kontrastivne analize prijevodnih strategija u hrvatskim i talijanskim sinkronizacijama animiranih filmova Andrea Rogošić zaključuje da je verbalni humor u hrvatskim sinkronizacijama više očuvan nego u talijanskima, što se postiže većom zastupljenosti kompenzacijskih prijevodnih rješenja. Istraživanju jezika u digitalnoj komunikaciji radove su posvetili: Ante Baran i Barbara Vodanović (istražujući feminizaciju naziva zanimanja s nastavkom -eur kod internetskih korisnika u Francuskoj), Rebecca Charry Roje (analizirajući tekstove na engleskome jeziku koji se objavljuju na mrežnim stranicama kao recenzije korisnika), Snježana Bralić (analizirajući tekstove na blogovima, forumima i društvenim mrežama na talijanskome jeziku) i Katja Nadine Passeri (motreći značajke dijaloga s umjetnom inteligencijom).

Ivana Špiranec istraživanje je posvetila ulozi termina u dinamičnome suodnosu značenja stručnoga i općega jezika, Lia Dragojević poučavanju engleskoga pomorskog nazivlja na visokoškolskoj razini, a Ana Ostroški Anić nazivlju u zrakoplovstvu. Ana Banovac, Toni Ljubić, Ivan Jerković, Ivana Kružić, Bruno Nahod, Perina Vukša Nahod i Željana Bašić izložili su rezultate istraživanja forenzičkoga strukovnog nazivlja. Lana Hudeček i Milica Mihaljević predstavile su rezultate istraživanja hrvatskoga jezikoslovnog nazivlja u okviru projekta *Jena*. Povijesnome nazivlju za školstvo, odgoj i obrazovanje svoje je izlaganje posvetila akademkinja Ljerka Šimunković.

Zdravka Biočina i Iva Bašić izvijestile su o rezultatima provedene slušne, akustičke i formantske analize diftonga u bračkim čakavskim govorima, Marijana Tomelić Ćurlin opisala je jezične posebnosti mjesnoga govora Kljaka u Drniškoj krajini, a o *Značajkama višejezičnosti arbanaške jezične zajednice* izlagala je Mirta Tomas.

Ivana Petrović i Mirela Plenković predstavile su istraživanje razlika u poimanju stupnja uvredljivosti psovki u prvome i drugome jeziku kod dvojezičnih studenata (hrvatsko-engleskih).

Dunja Pavličević-Franić i Katarina Aladrović Slovaček na temelju istraživanja provedenoga metodom strukturiranoga intervjua govorile su o regioletnim idiomima na granici između dijalekta i standardnoga hrvatskog jezika, jednoj od najizazovnijih sociolingvističkih tema u suvremenim kroatističkim istraživanjima.

Konstruiranju diskursa o klimatskim promjenama u hrvatskim i anglofonim medijima rad su posvetile Ivana Bašić, Marina Grubišić i Snježana Veselica-Majhut.

Tanja Gradečak i Nevena Ćosić predstavile su u izlaganju naslovljenom *Opacity and transparency of metonymic meaning on the example of Brexit / Neprozirnost i prozirnost metonimičnoga značenja na primjeru Brexita* istraživanje metonimije na korpusu britanskih novinskih i tabloidnih portala. Naoko Hosokawa analizirala je primjere iz suvremene javne komunikacije u japanskome društvu na temelju kojih se otkrivaju društveni stavovi prema internacionalizaciji i globalizaciji. Daniela Matić govorila je o novijoj pojavi uvođenja diskursa tržišta u visokome obrazovanju u Hrvatskoj. Analizama na književnim predlošcima svoje su radove posvetile: Magdalena Mrčela (razmatrajući jezično i izvanjezično u Marulićevim epigramima), Mateja Čuljak (istražujući ulogu mema u *Pričama iz dawnine*), Amela Ljevo-Ovčina (istražujući višjezičnost u Vodolazkinovom romanu *Brisbane*) te Zrinka Jelaska i Jelena Đorđević (analizirajući leksičke, sintaktičke i semantičke značajke proroštva o Petrovoj zataji u hrvatskome prijevodu Novoga zavjeta Bonaventure Dude i Jerka Fućka). O biblijskim leksičkim binomima u hrvatskome i u drugim europskim jezicima izlagali su Maslina Ljubičić i Damir Mišetić.

Tradicionalno, nakon održanoga skupa u pripremi su dva zbornika znanstvenih radova, u suradnji s izdavačima Srednjom Europom iz Zagreba i Peterom Langom iz Berlina.

Iako su sudionici ovu prvu izvedbu na daljinu prihvatili s oduševljenjem i ocijenili je vrlo uspješnom, ipak ostaje nada da će se sljedeći skup HDPL-a, pod predsjedanjem novoga vodstva Društva – predsjednice Tanje Gradečak i tajnice Ane Mikić Čolić s Filozofskoga fakulteta u Osijeku – održati u boljim epidemiološkim uvjetima i *in situ* u Gradu na Dravi. Upravo je tako i planirano: trideset i petom skupu HDPL-a, koji će biti posvećen jeziku u digitalnom okruženju, želimo uspješno održavanje u rujnu ove godine.
